

Rapport FoU-projekt

Uppsala kommun 2024/25

Transspråkande som grund i undervisningen

Titel: Transspråkande som grund i undervisningen

Juni 2025

En projektrapport publicerad för Uppsala kommun

Författare: Gabriella Smeds Hagman & Ann Sofie Stjerna

E-post: gabriella.smeds-hagman@ uppsala.se & ann-sofie.stjerna@ uppsala.se

Uppsala kommun

Sammanfattning

Förskolans läroplan belyser vikten av att varje barn ska få förutsättningar att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Syftet med undersökningen var att undersöka hur transspråkande i undervisningen kan bidra till att stärka barnens språkutveckling i svenska. Undersökningen genomfördes i en förskola i ett socioekonomiskt utsatt område för att försöka göra skillnad för barnen och försöka förbättra dessa barns förutsättningar oavsett bostadsort och förstaspråk. Studien har fokus på vilken effekt transspråkande har på inläringen av fokusord. Studien är en kvalitativ undersökning genom observationer med inompersondesign. Fem barn i åldern två till tre år deltog, en undervisande lärare samt en observerande lärare tillika samtalsledare. Utifrån resultaten kan vi se att barnen utvecklade sitt verbala språk i viss mån. Vi såg även att barnen stärkte sin lekkompetens och verkade bli nyfikna på flerspråkighet vilket var sidovinster utöver resultatet. Utgångspunkten att ha en transspråkande undervisning innebar att se språk på ett holistiskt sätt där flerspråkighet ses som norm och att språkutvecklingen sker i samspel med andra.

Nyckelord: Transspråkande, fokusord, likvärdighet, flerspråkighet, lek

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Innehållsförteckning	5
Inledning	7
Bakgrund	8
Tidigare forskning	8
Projektet tar form	9
Metod	9
Urval	10
Urval av förskola	10
Urval av barn	10
Forskningsetiska principer	10
Metodbeskrivning	10
Beskrivning av interventionen	10
Beskrivning av metoder för att mäta effekter	11
Databearbetning och analys	12
Resultat	13
Delstudie 1	13
Undervisning på svenska	13
Delstudie 2	16
Undervisning på svenska och barnens förstaspråk	16
Jämförelse delstudie 1 och delstudie 2	20
Observation av lektillfälle	22
Diskussion och analys	22
Delstudier	23
Betydelsen av samtalsmiljö och metodval	25
Lektillfället	25
Observationsprotokoll	25
Slutsatser	26
Fortsatta studier	27
Referenser	27
Bilagor	28
Bilaga 1	29
Observationsprotokoll del 1	29

Bilaga 2.....	31
Observationsprotokoll del 2.....	31
Bilaga 3.....	34
Tankekarta	34
Bilaga 4.....	35
Samtyckesblankett för att delta i projektet.....	35
Bilaga 5.....	37
Fokusorden på arabiska och tigrinja	37

Inledning

Det svenska skolväsendet ska vara en skola och förskola för alla barn. Utbildningen ska vara likvärdig oavsett kulturell eller språklig bakgrund. Enspråkighetsnormen behöver ersättas med en förståelse och medvetenhet om varje elevs och barns språkande i olika kontexter. En utveckling av en flerspråkighetspedagogik krävs för att kunna se alla barns och elevers språkliga mångfald som en resurs i lärande (Paulsrud, red. 2018). Är den svenska förskolan och skolan en utbildning för alla? Med andra ord, är det svenska skolväsendet likvärdig för alla barn? Björk-Willén (red. 2024) beskriver att en likvärdig förskola ska erbjuda barn, oavsett bostadsort, en utbildning av hög nivå. Bristande likvärdighet drabbar övervägande barn med utländsk bakgrund i socioekonomiskt utsatta områden.

Vi, två lärare som hade blivit antagna till FoU-projektet, diskuterade likvärdighet, jämställdhet och barns förutsättningar i dagens förskola. Vi funderade på olika metoder för hur barns förutsättningar skulle kunna förbättras så likvärdigheten och jämställdheten blev större, helst lika i jämförelse med barn på andra förskolor. Vi lärare enades om att pröva metoden/förhållningssättet transspråkande. Undersökningen handlar om användandet av fokusord i undervisningen på svenska och fokusord på barnens förstaspråk med hjälp av transspråkande. Skulle barns förutsättningar till likvärdighet och jämställdhet gagnas av detta förhållningssätt för att utveckla både det svenska språket och sitt förstaspråk?

Garcia och Li (2018) menar att transspråkande kan vara ett sätt att stärka barns språk. Det innebär i korthet att flerspråkighet ses som norm. Barnens olika språk får komma till uttryck i kombination med andra icke-verbala sätt att kommunicera. Translanguaging, är den engelska termen för transspråkande och är ett holistiskt synsätt, en helhetssyn, på språk som sägs gynna flerspråkiga barns språkande och kommunikation i en pedagogisk praktik (Cummins, 2007). Språkande handlar om språk som används av individer. De skapar mening och formar kunskap genom att använda ett eller flera språk i samspel (Björk-Willén, red. 2018).

Genom att göra undersökningen i en förskola i ett socioekonomiskt utsatt område ville vi försöka göra skillnad för barnen och försöka förbättra dessa barns förutsättningar till ett likvärdigt liv oavsett bostadsort och förstaspråk. På förskolan finns barn med olika förstaspråk vilket kan göra att det blir en utmaning för lärarna och för barnen i undervisningen. Förskolans läroplan (2018) betonar att förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska. Vi som deltog i projektet fann det intressant att hitta ett arbetssätt som fungerar för undervisning i en kontext präglad av olika utmaningar. Syftet med undersökningen var att undersöka hur transspråkande i undervisningen kan bidra till att stärka barnens språkutveckling i svenska. För att försöka få syn på effekten av transspråkandet användes fokusord. Frågeställningen var vilken effekt transspråkande har på inlärningen av fokusord.

Bakgrund

I dagens globala samhälle är det viktigt att stärka barns språkutveckling menar Kultti (2023). Språklärande är något som görs tillsammans och alla barn ska ha jämlika lärandemöjligheter. Barn har rätt att utvecklas på det sätt som är bäst för dem när det gäller lärande och deltagande och alla måste få ses som den individ de är. Att få vara delaktig i alla aktiviteter oavsett ålder eller språkliga kunskaper är av vikt. Undervisningen måste bidra till att barnet både utvidgar och nyanserar sitt språkande (Kultti, 2023).

När personalen har en språklig medvetenhet och kunskap om barns språk underlättar det planering, dokumentation och utveckling av undervisningen. Genom att samverka med vårdnadshavarna kan pedagogerna få kunskap om barns språk hemma både på majoritetsspråket och barnets förstaspråk (Kultti, 2023).

Begrepp som återkommer i rapporten definieras i det följande. Begreppet modersmål används i officiella styrdokument men kan betraktas som problematiskt eftersom det inte synliggörs att barnet kan ha flera språk. Modersmål syftar på det språk barnet först lär sig kommunicera på (Björk- Willén, red. 2018). Modersmål kan även benämnas som förstaspråk. Förstaspråk är det begrepp som kommer att användas i rapporten. Enligt Paulsrud (red, 2018) är tvåspråkighet synonymt med flerspråkighet. En person som är flerspråkig använder sina språk så att de kompletterar varandra snarare än att de är separerade från varandra.

Tidigare forskning

Tidigare forskning beskriver transspråkande i olika kontexter, ofta bland äldre barn och ungdomar. Ett exempel är transspråkande undervisning i klassrum bland spanska och japanska elever (Garcia & Li, 2018). Språkande och kunskap är grundläggande för barn och elever som redan från början måste få använda alla sina språk för att kunna tänka kritiskt och agera. Det är dock viktigt att samtidigt, som Freire (1973) påpekar, att barn och elever lär sig behärska de språkliga praktiker som finns i samhället för att kunna vara delaktiga (García & Li, 2018). Translanguaging- perspektivet uppmärksammar hur språk används holistiskt av människor både i egenskap av språkanvändare och som sociala aktörer. Det bidrar till en strävan efter social rättvisa (Garcia & Li, 2018).

Leken och kamraterna har betydelse för barns andraspråklärande. Forskningsresultat visar att när barn håller på att lära sig ett nytt språk är möjlighet till lek och kamratsamspel med barn som talar majoritetsspråket särskilt viktigt för deras andra- eller tredjespråkutveckling. Leken utgör en grogrund för barns språklärande, genom att lekens ramar och innehåll byggs upp av barns språkande. Barns tidigare erfarenheter ger leken både innehåll och form. Att stödja barns språklärande i mer organiserade aktiviteter kan vara gynnsamt för språkutvecklingen. Det kan handla om bokläsning, berättande, projektarbete, sånger eller målning exempelvis. Dessa aktiviteter kan ge barn nya erfarenheter och nytt stoff och därmed språk. Barnen kan föra över ord och uttryck till sina lekar för att utveckla sina språkliga erfarenheter (Björk- Willén, red. 2018).

Yngre barns transspråkande har skrivits fram i mindre grad i forskningen. Ett aktuellt bidrag till forskningen om yngre förskolebarns transspråkande är Novosel (2024). Transspråkande är enligt henne ett arbetssätt där barns alla språk uppmärksammas. Det kan handla om verbalt språk, kroppsspråk såsom blickar, gester och miner. Hon skriver i sin studie att även de yngsta barnen transspråkar. Det sker spontant i lek mellan barn och mellan barn och pedagoger när de kommunicerar och interagerar med varandra. Hon påtalar vikten av att se de yngsta barnens transspråkande som ett tillägg till transspråkandebegreppet.

De yngsta barnen har en förmåga att använda fysiska ting i miljön (Novosel, 2024). De tonar in i varandra och använder olika uttryckssätt både preverbalt och ickeverbalt. För att stötta barnens utveckling i svenska kan pedagoger ha ett lyhört förhållningssätt till barnens transspråkande. Pedagogen kan ta hjälp av ord och uttryck på familjespråket och bejaka barns kommunikation. Användandet av både svenska och familjespråk stöttar barns identitetsutveckling som flerspråkig och kan utgöra en språngbräda till språk, värdegemenskap och identitet. För att kunna arbeta transspråkande behöver pedagoger medvetandegöras om hur de kan bemöta alla barn, och barn med flerspråkighet, samt lära sig att tona in barns försök till kommunikation. Miljön måste vara lekfull, omtänksam och tillåtande (Novosel, 2024).

Projektet tar form

Undersökningen genomfördes på en förskola i Mellansverige, på en avdelning för yngre barn, med en mångfald av språk och socioekonomiska utmaningar. Transspråkande kan vara ett sätt att bedriva undervisning bland yngre barn. Undersökningen kan ses som ett försök till att öka kunskapen om yngre barns transspråkande. Förhoppningen är att andra förskolor ska kunna använda metoden som beprövad erfarenhet i sinom tid. I första delstudien (delstudie 1) användes svenska och i den andra delstudien (delstudie 2) användes både svenska och barnens förstaspråk. Vi beslutade vilka barn som skulle vara med i projektet och vilken bok vi skulle utgå från. Vi såg till att undervisningstillfällena var jämnt fördelade mellan delstudie 1 och 2. Nedan följer beskrivning av metod, urval av barn och tillvägagångssätt.

Metod

Metoden som valdes var kvalitativ undersökning genom observationer (Bilagor 1 & 2) med inompersondesign. Utöver det användes individuella samtal med hjälp av tankekartor (Bilaga 3). Denscombe (2017) beskriver kvalitativ undersökning med bland annat vikten av detaljerad kännedom om det som ska studeras, holistiskt perspektiv och att det görs med relativt få människor. Detta passade in på våra tankar kring hur vi ville genomföra studien för att kunna besvara vår frågeställning.

Inompersondesign handlar om att det är samma personer som deltar under hela projektet. Det kan även kallas upprepad mätning eftersom man mäter något hos samma personer flera gånger. Fördelen med inompersondesign är att personegenskaperna är desamma vid de olika undervisningstillfällena (Kjellberg & Sörqvist, 2020). Det innebär att mätandet har fokus på det som ska undersökas och inte på olikheter i barnens personliga egenskaper. Barnets eventuella progression mättes alltså mot sig självt och jämfördes inte med något annat barn. I resultatdelen använder vi oss av begreppet inompersonkontroll istället för inompersondesign för att förtydliga att vi analyserar varje barn och dess svar för sig själv och inte jämför barnen med varandra. Interventionen var att se vilken effekt det har på barnens utveckling av svenska språket om vi lägger till deras förstaspråk i undervisningen gällande fokusord.

Urval

Urval av förskola

Undersökningen gjordes på en kommunal förskola i Mellansverige. Valet av förskola gjordes utifrån ett bekvämlighetsurval, som enligt Christoffersen och Johannessen (2015) innebär att forskarens val görs utifrån det som är bekvämast och enklast. I vårt fall så fanns redan etablerad kontakt med den utvalda förskolan via förskolläraren som observerades i studien, så denna urvalsmetod blev därför mest aktuell.

Urval av barn

Urvalet av barn baseras på ett homogent urval, vilket enligt Christoffersen och Johannessen (2015) innebär att deltagare med liknande egenskaper väljs ut, med mycket liten variation i centrala kännetecken. I vårt fall ville vi att alla barn skulle vara flerspråkiga och komma från ett område med samma socioekonomiska förutsättningar samt tillhöra samma ålder.

Barngruppen bestod av sex barn i åldern två till tre år. Ett av barnen hade svenska som förstaspråk och de andra barnen hade tigrinja, arabiska och mandinka som förstaspråk. Barnet med svenska som förstaspråk deltog inte i undersökningen men tillhörde den åldersgrupp vi valt att studera och var därför med i undervisningen men inte i själva studien. Det barn som hade mandinka som förstaspråk finns inte med i resultatet dels på grund av att vi av olika anledningar inte lyckades få tag på fokusorden på mandinka, dels beroende på att hen flyttade innan projektet var slutfört.

Forskningsetiska principer

Vi tog hänsyn till de forskningsetiska principerna genom att skriftligen dokumentera alla våra observationer och individuella samtal. På fotodokumentationen förekommer inga barn utan bara material. Allt detta för att barnen ska förbli anonyma. Allt skriftligt material förvarades i ett låst skåp. Tillåtelse för barnen att delta i studien gjordes via en samtyckesblankett till vårdnadshavarna (Bilaga 4).

Metodbeskrivning

Beskrivning av interventionen

Bok som grund för undervisningen och fokusorden

Boken som användes i undervisningen var "Guldlock och de tre björnarna" (Muller, 2024). Innan projektet startade lästes boken för barnen vid ett flertal tillfällen. Vid läsningen upptäcktes ord och begrepp som barnen inte behärskade. Av de ord barnen inte behärskade valdes tio ut. De ord som valdes ut kallas härnäst för fokusord. Fem fokusord valdes ut till undervisningen på svenska (delstudie 1) och fem andra till den transspråkande undervisningen (delstudie 2). Vi arbetade transspråkande i de båda delstudierna gällande användning av bildstöd och kroppsspråk. Skillnaden mellan de två delstudierna var hur vi transspråkade gällande den verbala delen. Vid delstudie 1 använde vi svenska rakt igenom alltså även gällande fokusorden och vid delstudie 2 använde vi svenska med tillägget att vi använde barnens förstaspråk gällande fokusorden.

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbete med vårdnadshavarna genomfördes för att få översättning och uttal på de fokusord som användes (Bilaga 5) samt för att få godkännande om deltagande i projektet (Bilaga 4).

Under den första delstudien var fokusorden som användes på svenska.

Under den andra delstudien var fokusorden dels på svenska, dels på barnens förstaspråk.

Undervisningsmetoder

Projektet var kopplat till avdelningens projekt och genomfördes inom ramen för den ordinarie undervisningen. Den undervisande läraren använde sig av flera olika undervisningsmetoder. Det handlade om bokpromenad, en metod där barn och undervisande lärare tillsammans belyser bilder och text i boken. Läraren berättande också bokens innehåll med hjälp av flanosaga, vilket innebär att man berättar med hjälp av bilder symboliserande olika delar i sagan och som sätts upp på en filttavla samtidigt som man berättar sagotexten. Andra metoder som användes var läsning av boken i kombination med barns berättande av sagans innehåll. Barnen hade hjälp av föremål som ingick i sagans handling. Barnen fick även dramatisera sagans innehåll med hjälp av föremål. Vidare användes metoder så som Kims lek med material som symboliserade fokusorden och Memory med kort som föreställde fokusorden. Barnen fick även möjlighet att reflektera över bokens innehåll och vad som händer huvudkaraktären (Guldlock) genom att ritreflektera, det vill säga att rita det de funderade över. Rörelselek var en annan metod där barnen deltog och fick använda hela kroppen och sin fantasi genom att prova att ligga i de olika sängarna som var med i sagan och äta soppa ur skålar av olika storlekar med mera.

Beskrivning av metoder för att mäta effekter

Individuella samtal med stöd av tankekartor

I varje delstudie genomfördes individuella samtal med barnen i syfte att kartlägga deras ordförståelse. Samtalen ägde rum vid tre mättillfällen: inför undervisningen (förttest), under undervisningens gång samt efter avslutad period (eftertest). I Resultatet valde vi att visa för- och eftertestet då de enligt oss visade på störst skillnad i barnens progression. Barnen fick enskilt titta på en tankekarta (Bilaga 3). De fick titta på bilderna och svara på frågor om vad bilden föreställde, vad man kunde använda föremålet till eller vad det var för företeelse som bilden föreställde.

Observatören tillika samtalsledaren skrev vad barnen svarade utifrån frågorna och bilderna. Det fanns ett ark för varje fokusord. I mitten av pappret fanns en bild från boken som föreställde fokusordet och en bildstödsbild som även den föreställde fokusordet

(<https://widgitonline.com/sv/home>). Syftet var att synliggöra varje enskilt barns kunskap kring varje ord.

De individuella samtalen hölls vid tre tillfällen för att få syn på hur och om barnens kunskaper om fokusorden ökat. När observationsperioden var klar sammanställdes barnens svar. För att vi skulle kunna analysera och se en eventuell progression i barnens lärande krävdes det att barnen skulle ha deltagit i både för- och eftertestet. Det blev tre barn kvar som vi kunde analysera. Varje barn hade under undersökningen en färgbeteckning så att vi vid de individuella samtalen kunde skriva barnens svar på tankekartorna i deras respektive färg. För de tre barn som blev kvar konverterades deras namn från färg till siffra.

Observationer

Observationer skedde vid varje undervisningstillfälle och vid lektillfället.

För att försöka få svar på om fokusord har effekt på transspråkande observerades barnen vid undervisningen.

Observationerna genomfördes med hjälp av observationsprotokoll (Bilaga 1 & 2) med en första del bestående av förutbestämda, kryssbara aspekter att observera och en andra del med plats för löpande text. Observationsschemana var uppbyggda utifrån fokusorden för respektive delstudie. Första delen användes för att bland annat få syn på om barnen pekade, verbaliserade eller rörde vid föremålet. I andra delen kunde observatören skriva ner det som sades under observationstillfället för att få syn på om fokusorden användes av barnen och hur. Observation av undervisning genomfördes vid fjorton tillfällen och barnens lek vid ett tillfälle.

Reflektionsanteckningar

Efter varje undervisningstillfälle reflekterade både den undervisande läraren och observatören över sina intryck angående genomförande och utfall av undervisningen. Reflektionerna antecknades.

Syftet var att se om upplägget fungerade eller om några justeringar skulle vidtas i undervisningsmetoderna eller angående exempelvis barnens placering vid bordet.

Observation under lektillfället

Under lektillfället fanns material som tillhörde sagan i förskolans miljö. Barnen fick leka med materialet på ett självständigt sätt utan att läraren gav någon verbal respons på vad barnen sade eller gjorde. Barnens verbala språk och kroppsspråk observerades för att försöka få syn på om tillägget transspråkande gjorde någon skillnad för deras språkutveckling i svenska.

Databearbetning och analys

Observationsprotokollen sammanställdes för varje enskilt barn innehållande alla undervisningstillfällen i de två delstudierna. Materialet analyserades genom att vi jämförde varje barns svar från de individuella samtalen. Det var alltså en jämförelse mellan barnets svar i förtestet och eftertestet inom delstudie 1 och sedan samma tillvägagångssätt i delstudie 2. Sedan gjorde vi även en inompersonkontroll mellan delstudierna då vi försökte se barnens progression. Tankekartorna renskrevs digitalt och för varje barn gjordes en inompersonkontroll mellan de två olika delstudierna för att få syn på vilken skillnaden blev när barnens första språk lades till i undervisningen gällande utvecklingen av det svenska språket.

Resultat

Av de fem barn som var med från början deltog tre i både för- och eftertestet därav redovisas resultatet för tre barn. Testerna bestod av individuella samtal kring fokusorden.

Delstudie 1

Undervisning på svenska

Frågorna som ställdes under de individuella samtalen var för de olika orden

Bord: a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden), b) Vad använder man det till?

Stol: a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden), b) Vad gör man med den?

Varm: Hur känns soppan?

Förtest

Barn 1 kunde berätta vilket ord som eftersöktes genom att säga ordet eller använda sitt kroppsspråk och peka på det objekt som efterforskades. Detta skedde vid alla tre orden, dvs bord, stol och varm (Barn 1). De andra två barnen berättade något som de förknippar med föremålet eller som man brukar göra med det, till exempel "sitta" för stol (Barn 2) eller "äta mat" för bord (Barn 3). Barn 2 använde vid förtestet ord som kan tolkas som en sammankoppling med det utvalda fokusordet och vid två av orden så använde Barn 2 verb som kan förknippas med fokusordet (sitta och ät). Barn 3 använde inte något av de utvalda fokusorden för att berätta vad bilderna på tankekartorna föreställer.

Eftertest

Barn 1 använde sig av kroppsspråk för att visa på fokusordet som fanns på tankekartans bild och bildstöd. Barn 1 använde ord som kan kopplas till de aktuella fokusorden. Barn 2 uttalade ordet stol utan "s" i början. Barn 2 sade när hen såg bordet, "Den björnarna". I boken Guldlock och de tre björnarna som använts i undervisningen fanns det ett bord som björnarna hade i sitt hus. Vid ordet "varm" valde Barn 2 att upprepa pedagogens fråga med att svara "Hur känns den?". Barn 3 använde inga av de utvalda fokusorden vid eftertestet.

Jämförelse för- och eftertest

Barn 1 utvecklade sitt verbala språk något i jämförelse mellan för- och eftertest. I förtestet använde Barn 1 kroppsspråk då hen pekade men inget kroppsspråk alls i eftertestet. Barn två svarade knapphändigt både i förtest och eftertest och använde inte sitt kroppsspråk alls. Barn 3 svarade ungefär lika på förtest och eftertest och använde inte kroppsspråk.

Resultat Barn 1

Barn 1:s svar på frågorna presenteras i figur 1.

Barn 1 går från att säga "den" för bord till att kunna säga "de stol", fast vid det eftersökta ordet bord. "Där sitta" för stol. Barnet verkar ha kunskap om vad som hör ihop, dvs bord, stolar, att man fixar mat vid bordet och att när man äter soppa, då är den varm. Barnet använder kroppsspråk i större utsträckning i förtestet och inte alls i eftertestet.

Barn 1	Förtest	Eftertest
Frågor som ställdes av samtalsledaren kring fokusordet:	Barnet svarade:	Barnet svarade:
Bord a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad använder man det till?	a) <i>Den</i> (pekare på bordet) b) -	a) <i>De stol</i> b) -
Stol a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad gör man med den?	a) (pekare på stolen som står bredvid) b) <i>Där sitta</i>	a) - b) <i>Fixar mat</i>
Varm Hur känns soppan?	<i>Varmt, oh no!</i>	<i>Toppan</i>

Figur 1. Barn 1

Barn 1:s svar på samtalsledarens frågor kring fokusorden: *Bord*, *Stol* och *Varm* både vid för- och eftertest då undervisningen skedde endast på svenska. När barnets svar är markerat med ett streck (-) betyder det att barnet inte svarade något på frågan.

Resultat Barn 2

Barn 2:s svar på frågorna presenteras i figur 2.

Barn 2 utvecklar varken kroppsspråk eller verbalt språk i någon större utsträckning under delstudie 1. Barnet kan berätta om att björnarna äter soppa, att man kan sitta på stolen och att soppan kan ätas.

Barn 2	Förtest	Eftertest
Frågor som ställdes av samtalsledaren kring fokusordet:	Barnet svarade:	Barnet svarade:
Bord a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad använder man det till?	a) <i>Soppa</i> b) -	a) <i>Den björnarna</i> b) -
Stol a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad gör man med den?	a) - b) <i>Sitta, hattar</i>	a) <i>Tolen</i> b) -
Varm Hur känns soppan?	Ät	Härmar den vuxne som hen har samtalet med och säger: <i>Hur känns den?</i>

Figur 2. Barn 2

Barn 2:s svar på samtalsledarens frågor kring fokusorden: *Bord*, *Stol* och *Varm* både vid för- och eftertest då undervisningen skedde endast på svenska. När barnets svar är markerat med ett streck (-) betyder det att barnet inte svarade något på frågan.

Resultat Barn 3

Barn 3:s svar på frågorna presenteras i figur 3.

Barn 3 berättar omkring fokusorden under hela delstudie 1 utan att använda fokusorden. Barnet berättar att man kan äta mat vid bordet och att man har stol vid bordet och att man kan gunga på stolen. Soppa äter man med sked som man håller i handen. Barnet använder inte sitt kroppsspråk alls.

Barn 3	Förtest	Eftertest
Frågor som ställdes av samtalsledaren kring fokusordet:	Barnet svarade:	Barnet svarade:
Bord a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad använder man det till?	a) - b) Äta mat	a) Stol b) coockie
Stol a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad gör man med den?	a) - b) Gunga, sitta så där, gunga så där	a) - b) Mat
Varm Hur känns soppan?	Han äter baba skeden	Äter på handen

Figur 3. Barn 3

Barn 3:s svar på samtalsledarens frågor kring fokusorden: Bord, Stol och Varm både vid för- och eftertest då undervisningen skedde endast på svenska. När barnets svar är markerat med ett streck (-) betyder det att barnet inte svarade något på frågan.

Delstudie 2

Undervisning på svenska och barnens förstaspråk

Två frågor ställdes för varje fokusord som stöd för att barnen skulle kunna svara på vilket fokusord som eftersöktes. De frågor som ställdes för varje fokusord var:

Hoppa: a) Vad gör flickan? b) Varför?

Säng: a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden), b) Vad kan man göra i den?

Tofflor: a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden), b) Vad använder man dem till?

Förtest

Ett av barnen kunde säga fokusordet hoppa som eftersöktes under förtestet, Barn 1 sade "hoppe" för hoppa. Alla tre barn berättade i de enskilda samtalen att man kan sova i sängen, inget av barnen sade ordet säng. Man måste vara tyst "sch, sch, sch" (Barn 1) och jämförde tofflorna med bilden som föreställde tofflorna på tankekartan (Barn 1). Barn 2 sade "Skolana" för hoppa. Barn 3 sade "hon går med blommor" för fokusordet hoppa.

Eftertest

Under eftertestet kunde barnen svara lite mer utförligt på svenska. Barn 1 sade "ho hopper", "sängen, de lilla björn säng". Barn 1 använde även ett annat barns förstaspråk för tofflor. Barn två använde sitt kroppsspråk för att förklara vad hen menade, tex. "Hon hoppar, hon hoppas så" (Visar ett hopp med sin kropp, sittandes på stolen). I eftertestet klarade Barn 2 att säga "sängen" som var det efterfrågade fokusordet. Barn 2 uttalade även tofflor på sitt förstaspråk i kombination med kroppsspråk. Barn 3 sade "sängen", som var det eftersökta ordet och berättade att "Ska springa till skogen, kommer ramla". "Hennes mamma" (pekade på bilden på tankekartan). Barn 3 tog fasta på blommorna som Guldlock plockade i början av sagan och att blommorna skulle tas med hem till mamma. Alla barn noterade i enskilda samtal med tankekartan till hjälp att Guldlock var lite röd på sina knän och att hon behövde plåster.

Jämförelse för- och eftertest

Barn 1 använde kroppsspråk i både för- och eftertest genom att peka och nicka. I eftertestet i något högre grad än i förtestet. Barn 1 använde inte sitt förstaspråk när hen sade tofflor utan använde de andra barnens förstaspråk. Barn 2 säger "skolana" för sängen och att man ska ha tofflor i bilen. "Skolana" är ett ord som vi inte vet vad det betyder och vi vet inte om det kommer från svenskan eller barnets förstaspråk utan det var vad barnet sa när det såg bilden på sängen. Barn 2 använde sitt kroppsspråk mer i eftertestet än i förtestet vilket kan ses som att transspråkande har effekt på inläring av fokusord i viss mån. Barn 3 svarade inte med de fokusord som eftersöktes utan sade i stället "Hon går med blommor", "ska springa till skogen, kommer ramla" och "hennes mamma". Barn 3 använde inte kroppsspråk i någon större utsträckning. Barn 3 kunde uttala ordet tofflor korrekt i eftertestet men inte i förtestet då hen kastade om orddelarna. Vid en jämförelse mellan förtest och eftertest hos varje enskilt barn kopplat till frågeställningen, om vilken effekt transspråkande har på inläringen av fokusord, visar det sig att effekten inte är stor.

Resultat Barn 1

Barn 1:s svar på frågorna presenteras i figur 4.

Barn 1 utvecklar sitt verbala språk mellan förtest och eftertest då hen kan använda tvåordssatser i eftertestet i högre utsträckning än i förtestet. Barnet väljer att använda ett annat barns förstaspråk för tofflor snarare än sitt eget förstaspråk. Barnet använder fler ord på svenska i sina meningar, använder kroppsspråk för att svara på frågorna samt väljer att använda förstaspråk i stället för svenska i eftertestet.

Barn 1	Förtest	Eftertest
Frågor som ställdes av samtalsledaren kring fokusordet:	Barnet svarade:	Barnet svarade:
Hoppa a) Vad gör flickan? b) Varför?	a) <i>ne, hoppe</i> b) -	a) <i>Ho hopper</i> (pekar på skogen på bilden på tankekartan) Pedagogen som håller i det individuella samtalet frågar: <i>Till skogen?</i> Barn 1: Nickar jakande. b) -
Säng a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad kan man göra i den?	a) <i>Sch, sch, sch</i> b) <i>Här sova</i>	a) <i>Sängen, de lilla björn säng</i> b) (pekar på båda sängarna på bilden och bildstödsbilden på tankekartan)
Tofflor a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad använder man dem till?	a) <i>Samma</i> (pekar och jämför bilden och bildstödsbilden av tofflor på tankekartan) b) -	a) <i>Shibshibs</i> b) <i>Fona</i> (Pekar på sina fötter)

Figur 4. Barn 1

Barn 1:s svar på samtalsledarens frågor kring fokusorden: hoppa, säng och tofflor både vid för- och eftertest då undervisningen skedde på svenska och barnets förstaspråk. När barnets svar är markerat med ett streck (-) betyder det att barnet inte svarade något på frågan.

Resultat Barn 2

Barn 2:s svar på frågorna presenteras i figur 5.

Barn 2 kan svara mer relevant på frågorna i eftertestet jämfört med i förtestet. Barnet använder kroppsspråk genom att hoppa och gå för att visa vad hen menar i eftertestet. Det verbala språket har utvecklats då barnet använder flera flerordssatser i eftertestet. Barnet använder också fokusordet för tofflor på sitt förstaspråk på ett korrekt sätt i eftertestet. I förtestet svarade inte barnet på ett relevant sätt på frågan om vad tofflor är för något.

Barn 2	Förtest	Eftertest
Frågor som ställdes av samtalsledaren kring fokusordet:	Barnet svarade:	Barnet svarade:
Hoppa a) Vad gör flickan? b) Varför?	a) <i>Skolana</i> (Visar med sin egen kropp hur Guldlock gör på bilden) b) -	a) <i>Hon hoppar, hon hoppas så</i> (Visar ett hopp med sin kropp, sittandes på stolen) b) -
Säng a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad kan man göra i den?	a) - b) <i>Saver</i>	a) <i>Sängen</i> b) <i>Han sova</i>
Tofflor a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad använder man dem till?	a) <i>Skolarna</i> b) <i>I bilen</i>	a) <i>Shipship</i> b) (visar genom att gå med sina egna fötter)

Figur 5. Barn 2

Barn 2:s svar på samtalsledarens frågor kring fokusorden: hoppa, säng och tofflor både vid för- och eftertest då undervisningen skedde på svenska och barnets förstaspråk. När barnets svar är markerat med ett streck (-) betyder det att barnet inte svarade något på frågan.

Resultat Barn 3

Barn 3:s svar på frågorna presenteras i figur 6.

Barnet berättar med egna ord kring bilderna på tankekartorna och svarar inte på ett relevant sätt på de frågor som samtalsledaren ställer när det gäller fokusordet hoppa. När det gäller säng kan barnet säga "säng" i eftertestet och att man använder den till att sova i förtestet. Barnet använder inte kroppsspråk vare sig i förtest eller eftertest. Barnet kan uttala fokusordet för tofflor på sitt förstaspråk korrekt i eftertestet men inte i förtestet. Barn 3 berättar med egna ord utan att använda fokusorden.

Barn 3	Förtest	Eftertest
Frågor som ställdes av samtalsledaren kring fokusordet:	Barnet svarade:	Barnet svarade:
Hoppa a) Vad gör flickan? b) Varför?	a) <i>Hon går med blommor</i> b) -	a) <i>Ska springa till skogen, kommer ramla</i> b) <i>Hennes mamma</i> (pekar på bilden på tankekartan)
Säng a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad kan man göra i den?	a) - b) <i>Sover</i>	a) <i>Säng</i> b) <i>Sover</i>
Tofflor a) Vad är det här? (pekade samtidigt på bilden) b) Vad använder man dem till?	a) <i>Hata, Shara</i> b) -	a) <i>Sahatta</i> b) <i>Man går</i>

Figur 6. Barn 3

Barn 3:s svar på samtalsledarens frågor kring fokusorden: hoppa, säng och tofflor både vid för- och eftertest då undervisningen skedde på svenska och barnets förstaspråk. När barnets svar är markerat med ett streck (-) betyder det att barnet inte svarade något på frågan.

Jämförelse delstudie 1 och delstudie 2

Skillnaden att undervisa på svenska jämfört med att undervisa på svenska och barnens förstaspråk presenteras i figur 7.

Resultat delstudie 1 och delstudie 2

Under den första delstudien utvecklade barnen sitt verbala språk på olika sätt. Det handlar om att tala om vad man använder bord och stolar till, att använda tvåordssatser och att inte använda fokusorden utan i stället berätta med egna ord kring de efterfrågade fokusorden. Inget av barnen använde sig av kroppsspråk i någon större utsträckning.

Under den andra delstudien bedrevs undervisningen på svenska och fokusorden användes även på barnens förstaspråk. Barn utvecklade sitt språk till tvåordssatser, använde fler ord på svenska och ord på ett annat barns förstaspråk. Någon talade med flerordssatser och svarade mer relevant på frågor samt använde mer kroppsspråk. Ett tredje barn använde flerordssatser och berättade fritt kring fokusorden utan att uttala de exakta fokusorden. Barnen använde sitt kroppsspråk i olika stor

utsträckning. I jämförelse mellan delstudie ett och delstudie två utvecklade barnen sitt verbala språk. Kroppsspråk användes i olika utsträckning utan en tydlig progression i de två delstudierna.

Delstudie 1 Svenska	Delstudie 2 Svenska och barnens förstaspråk
Barn 1	Barn 1
- Barn 1 utvecklar sitt verbala språk på svenska under delstudie 1. Barnet går från att säga "den" för bord till att kunna säga "de stol", fast vid det eftersökta ordet bord. "Där sitta" för stol. - Barnet verkar ha kunskap om vad som hör ihop, dvs bord, stolar, att man fixar mat vid bordet och att när man äter soppa, då är den varm. - Barnet använder kroppsspråk i större utsträckning i förtestet och inte alls i eftertestet.	- Barn 1 utvecklar sitt verbala språk mellan förtest och eftertest då hen kan använda tvåordssatser i eftertestet i högre utsträckning än i förtestet. - Barnet väljer att använda ett annat barns förstaspråk för tofflor snarare än sitt eget förstaspråk. Barnet använder fler ord på svenska i sina meningar. - Barnet använder kroppsspråk för att svara på frågorna.
Barn 2	Barn 2
- Barn 1 utvecklar sitt verbala språk mellan förtest och eftertest då hen kan använda tvåordssatser i eftertestet i högre utsträckning än i förtestet.	- Det verbala språket har utvecklats då barnet använder flerordssatser i större utsträckning i eftertestet. - Barnet kan svara mer relevant på frågorna i eftertestet jämfört med i förtestet. - Barnet använder kroppsspråk genom att hoppa och gå för att visa vad hen menar i eftertestet. - Barnet använder fokusordet för tofflor på sitt förstaspråk på ett korrekt sätt i eftertestet. I förtestet svarade inte barnet på ett relevant sätt på frågan om vad tofflor är för något.
Barn 3	Barn 3
- Barn 3 berättar på samma sätt kring fokusorden under hela delstudie 1 utan att använda fokusorden. - Barnet berättar att man kan äta mat vid bordet och att man har stol vid bordet och att man kan gunga på stolen. Soppa äter man med sked som man håller i handen.	- Barn 3 utvecklar sitt verbala språk på svenska i jämförelse mellan förtest och eftertest. Barnet använder flerordsmeningar i eftertestet. - Barnet berättar om bilderna på tankekartorna och svarar inte på ett relevant sätt på de frågor som den vuxne ställer när det gäller fokusordet hoppa. När det gäller säng kan barnet

- Barnet använder inte sitt kroppsspråk alls.	säga säng i förtestet och att man använder den till att sova i eftertestet. - Barnet använder inte kroppsspråk vare sig i förtest eller eftertest. - Barnet kan uttala fokusordet för tofflor på sitt förstaspråk korrekt i eftertestet men inte i förtestet.
---	---

Figur 7

Barnens språkutveckling i delstudie 1 jämfört med delstudie 2

Observation av lektillfälle

Med på lektunden är tre av de fem barn som deltagit i studien men bara två av de barn som deltagit fullt ut i hela den första och andra delen av studien. Därför redovisas observationen av dessa barn. Innan barnen får komma in i rummet där leken ska ta plats så har läraren tagit fram och ställt i ordning det material som barnen ska kunna använda om de vill. Det allra första barnen gör när de kommer in i rummet är att sätta på sig ett par tofflor. Barn 1 som har tigrinja som sitt förstaspråk använder till en början det arabiska ordet för tofflor. Efter att läraren sagt ordet för tofflor på tigrinja så använder Barn 1 det istället:

Barn 1: - Shibshib

Läraren: - Shawatt

Barn 1: - Shawatt

Barn 1 och 2 testar att sätta tofflorna på händerna.

Barnen använde inte så mycket verbalt språk utan mest kroppsspråk. Barnen sökte ofta ögonkontakt med läraren under hela lektunden. Under lektunden visade barnen störst intresse för tofflorna. Det ord de använde är ordet för tofflor och i övrigt använde de inte så mycket verbalt språk.

Diskussion och analys

I denna studie har det visat sig att målet med att skapa goda förutsättningar för den svenska språkutvecklingen genom transspråkande innehåller flera olika utmaningar. Undersökningen visar ett svagt resultat gällande inläring av fokusord. Undervisningen genomfördes på barnens villkor och vi fokuserade ständigt på att undervisningen skulle utformas och genomföras på ett jämställt sätt oavsett barnens verbala förmåga eller ålder. Även fast barnen kanske inte lärde sig alla fokusord blev det synligt att de blev stärkta i sin bild av sig själva som flerspråkiga och i sin sociala utveckling i kommunikation med andra barn och vuxna. Det visade sig genom att barnen var mer verbala i delstudie två och vågade ta plats.

Något som kan ha haft inverkan på resultatet är den naturliga språkprogressionen.

Oavsett vilken undervisning vi hade bedrivit så skulle barnen ha haft sin naturliga språkprogression. Kuhl (2004) menar att generellt sett går språkutvecklingen snabbt i modersmålet, från att babbla vid 6 månaders ålder till att tala hela meningar vid 3 års ålder. Barnen som deltog i undersökningen var mellan två och tre år och befann sig mitt i denna snabba språkutvecklingsfas. Så egentligen är det

svårt för oss att avgöra om det var vår undervisning som påverkade barnens språkutveckling eller om det var deras naturliga språkprogression.

Ett ord som fastnade hos både barn och vuxna var "shibshib" som betyder tofflor på den ena arabiska dialekten. Vad påverkade att barnen lärde sig just det ordet? Kan det vara så att ordet var roligt att säga och användes då oftare än de andra orden? En annan förklaring kan vara att vi som lärare tyckte att det ordet var lättare att lära sig än andra fokusord som förekom i studien.

Delstudier

I det följande diskuteras de två delstudierna. Det verkar som barnen har olika strategier i sin språkutveckling och hur de tillägnar sig språk. Ett barn har förståelse för föremåls användningsområden, ett annat barn utvecklar sitt verbala språk och ett tredje barn berättar något med egna ord. Vi ville stärka barnens språkutveckling och bedriva en undervisning på barns villkor och likvärdighet, något som Kultti (2023) beskriver. Effekten av transspråkande på inläringen av fokusord när undervisningen genomfördes på enbart svenska visade sig vara gynnsam i viss mån då barnen delvis visade förståelse för de efterfrågade orden utan att kunna uttala exakt de ord som efterfrågades.

Barnen använde sitt kroppsspråk i olika utsträckning. En förklaring till den ojämna användningen av kroppsspråk skulle kunna vara att när barn har utvecklat sitt verbala språk känner de mindre behov av att använda kroppsspråk. En annan förklaring kan vara att barnen kände sig osäkra kring undervisningsupplägget, om de inte visste vad de skulle göra eller vad som förväntades av dem.

Effekten av transspråkande på inläringen av fokusord när undervisningen genomfördes på svenska och barnens förstaspråk uppvisar liknande resultat som i den första delstudien, det vill säga att barnen utvecklar sitt språkande på svenska och förstaspråket till viss del. Arbetssättet att låta barnen delta utifrån sina egna villkor och att vi har en syn på barnen som handlingskraftiga kan ses som framgångsrikt även fast barnen inte utvecklade majoritetsspråket så mycket. Barnen var sociala aktörer som fick erfarenheter av sina förstaspråk och samtidigt mer kunskap om majoritetsspråket. Freire (1973) betonar vikten av att både vara delaktig i samhället och att samtidigt kunna tala och tänka kritiskt på sitt eget förstaspråk. Vi tänker att barnen fått en liten pusselbit till sitt förstaspråk, till att utveckla tänkande och därmed bli eller kunna vara demokratiska medborgare.

Vi noterade att ett barn använde de andra barnens förstaspråk i stället för sitt eget förstaspråk. Barnet är ensamt i gruppen om sitt förstaspråk. En möjlig tolkning är att barnets förstaspråk kanske inte används i någon större utsträckning i hemmet, vilket kan göra att det egna språket känns obekant för barnet.

Vi noterade under ett undervisningstillfälle att "barnen lyssnade när den undervisande läraren använde fokusorden på deras förstaspråk. När läraren använder fokusord på barnens förstaspråk använder också barnen sitt förstaspråk". Att ha ett förhållningssätt som stöttar barn i deras språkutveckling på svenska genom att vara lyhörd till barns transspråkande, ta hjälp av familjespråk och bejaka barns kommunikation gör att identiteten som flerspråkig kan bli en språngbräda till språk, värdegemenskap och identitet, påpekar Novosel (2024).

Under hela projektets gång fanns olika utmaningar som påverkade barnen i undervisningen. Om barnet är trött, hungrigt eller har ett ostadigt humör på grund av olika händelser hemma före lämning på förskolan, kan det påverka barns koncentration och intresse. Vid några tillfällen anlände barn mitt i undervisningen vilket bidrog till att den övriga gruppen tappade fokus. Hela undervisningskonceptet var nytt för barnen när projektet startade och de förstod kanske inte vad det

hela gick ut på och hur de skulle förhålla sig till situationen. Vi noterade att när barnen fick utforska konkret material som hörde till sagan var de mer intresserade, något som Novosel (2024) betonar är en viktig komponent för förståelsen.

Vi ställdes inför olika val under projektet. Det handlade bland annat om vilken lärmiljö undervisningen skulle genomföras i. Det blev tydligt att olika rum fungerade olika bra. När undervisningen skedde i ett rum där många kunde passera blev barnen lättare ofokuserade. I rum där vi kunde stänga om oss blev det lugnare för barnen och de bibehöll koncentrationen bättre.

Svårighetsgrad gällande fokusord var en annan utmaning som påverkade projektet. Fokusorden var från olika ordklasser. Fördelningen av ordklasser blev ojämn eftersom barnen kunde några av de ord som hade valts ut från början. Några fokusord byttes då ut mot andra ord som barnen inte behärskade.

Vi upplevde att substantiv fungerade bättre på tankekartan. Ett av fokusorden var "gå in". När vi använde bilder på fokusorden skapade av Widgit online så var bilden på "stol" lättare att förstå än "gå in" som föreställde en streckgubbe som går in genom en dörr.

En gynnsam aspekt under hela projektets gång var att det fanns ett barn med svenska som förstaspråk. Barnet var en förebild för de flerspråkiga barnen när det gäller att utveckla språkande på svenska. Leken och kamraterna har betydelse för barns andraspråklärande. Forskningsresultat visar att när barn håller på att lära sig ett nytt språk är möjlighet till lek och kamratsamspel med barn som talar majoritetsspråket särskilt viktigt för deras andra- eller tredjespråkutveckling menar Björk-Willén (red. 2018).

Läraren reflekterar: "Min reflektion är att leken fungerade bra. Barnen lekte fint men ganska intensivt emellanåt. Jag försökte använda fokusorden där det passade. Lite utmaning ibland med fördelning av materialet, men det löste sig med turtagning." Citatet visar att det är en komplex undervisningssituation för läraren och för barnen. Vi som lärare ska förhålla oss till barnens lek samtidigt som vi kommunicerar fokusord på svenska och barns förstaspråk samt medlar mellan barn i konflikter om material. Barnens utmaningar består i att få tillgång till materialet och förhålla sig till fokusorden samtidigt som de ska försöka kommunicera med varandra och läraren i den pågående leken.

Undervisningen under tre månader har gett ett ganska svagt resultat i utvecklingen gällande fokusorden för de deltagande barnen. Kunde barnet ordet på förtestet så är det inte säkert att barnet använder ordet på eftertestet. I jämförelsen mellan delstudie ett och två blir det tydligt att progressionen i språkutveckling inte är stor. Under delstudie ett kunde barnen inte uttala de efterfrågade fokusorden, något de behärskade i delstudie två. Barnens språk utvecklades i delstudie två till viss del. Vi kan dock se att transspråkande är gynnsamt för barnen då barnen verkade mer glada och positiva till undervisningen då både svenska och barnens förstaspråk användes. Läraren reflekterar: "jag läser boken och berättar den och pratar kring våra fokusord dels på svenska, dels på barnens förstaspråk. Barnen är med och tycker att det är roligt. Jag hör och ser att de förstår och hör orden på sitt förstaspråk."

Betydelsen av samtalsmiljö och metodval

För att på ett överskådligt sätt kunna följa barnens progression gällande fokusorden valde vi att skapa tankekartor tillsammans med barnen genom enskilda samtal. Detta sätt var nytt för barnen och det tror vi påverkat utfallet då barnen inte alltid svarade på frågorna eller svarade något som inte alls rörde det vi frågade om. Även val av plats för samtalen kan ha påverkat. Samtalen genomfördes där det var mest praktiskt för den övriga verksamheten på avdelningen. Det varierade från vid ett bord ute på gården till ett avskilt rum inne på avdelningen. Vi använde oss av de miljöer som redan fanns och anpassade oss efter den övriga verksamheten. Vi anpassade oss även efter barnen. När ett barn ibland inte ville sitta själv med samtalsledaren eller vara först på tur så tog vi samtalen i samma rum som de andra barnen var, eller sist efter att alla andra haft sina samtal.

Ute på gården kändes det som att barnen hade mer fokus på att komma tillbaka till den lek de var inne i och svarade snabbt och det kändes ibland ofokuserat. Inne i det avskilda rummet hade de mer fokus och visade även mer med kroppsspråk svaren på frågorna. Val av plats för de enskilda samtalen fick större betydelse än vad vi trott för hur de påverkade barnens svar. Frågan är vad det hade blivit för skillnad om vi skapat en tillgänglig miljö som stödjer barnens utveckling och kommunikation, så som läroplanen för förskolan skriver i avsnittet förskolans uppdrag (Skolverket 2018)? Hade det blivit någon skillnad eller hade vi fått ett annat resultat om miljön hade anpassats under de enskilda samtalen? Detta är något man kan testa och förfina om man gör en liknande undersökning.

Lektillfället

Ett resultat som vi inte räknat med var att vi fick syn på hur mycket stöd och bekräftelse barnen behöver ha från en vuxen för att kunna leka överhuvudtaget och framför allt vid lek inom nya områden.

Vid detta tillfälle hade vi bestämt att vi skulle förbereda och ställa fram det material vi ville att de skulle få möjlighet att leka med. Läraren och observatören skulle sedan vara passiva gällande leken och bara observera för att få syn på om och vilka ord barnen använde i sin kommunikation med varandra. Det gällde de fokusord vi arbetat med i projektets undervisning. Detta förhållningssätt blev annorlunda för barnen då läraren vid all annan undervisning som innehållit lek varit deltagande och det tror vi påverkade utfallet och att barnen sökte stöd hos läraren. Då det var tänkt att från början vara tre lektillfällen men bara blev ett på grund av sjukdom både hos läraren och observatören samt andra pedagoger på avdelningen, fick barnen aldrig möjlighet att vänja sig av denna metod. Det gjorde också att vi bara hade ett tillfälle att analysera. Med största sannolikhet hade vi fått syn på mer språkanvändning om vi haft fler lektillfällen att analysera. Troligtvis hade det blivit ett annat resultat och möjlighet till lärande om läraren varit med i leken precis som Eriksson-Bergström och Yourston (2017) skriver. För att ett lärande ska ske hos barnen behöver vi vara aktiva tillsammans med barnen. Hade läraren varit aktiv så hade barnen med största sannolikhet inte sökt stöd hos henne via ögonkontakt på samma sätt.

Observationsprotokoll

Vi valde att skriftligen dokumentera alla våra observationer och individuella samtal. Detta gjorde att allt hängde på att observatören hann med att anteckna allt som sades och gjordes och som var av värde för denna studie. Det visade sig vara en omöjlig uppgift att hinna få med allt men eftersom observationerna fortgick så slipades observationstekniken och det blev allt lättare att se och höra det som var av värde för denna studie och inte allt annat också.

Från början var upplägget under observationerna att kryssa i huvudsyftet och sedan skriva det man hann. Det blev tvärtom lättare att skriva allt som hände och sades av värde för studien. Utifrån detta kryssades det i protokollet för att tydligare få syn på vilka ord de använde och så vidare (se Bilaga 1 och 2).

Allt som hann antecknas är det som är grunden till resultatet. Hade undervisningen filmats eller det gjorts ljudupptagningar som sedan transkriberades så hade resultatet blivit säkrare. Troligtvis hade det visat på en tydligare progression men det kan vi inte veta.

Att observatören satt i samma rum som där undervisningen pågick visade sig påverka barnen på olika sätt. Framför allt ett barn uppmärksammade observatören i stället för att hen fokuserade på undervisningen. Det märktes generellt på barnen att de var ovana av att bli observerade men ju längre projektet pågick desto mindre brydde de sig om att observatören var där.

Slutsatser

Syftet med undersökningen var att undersöka hur transspråkande i undervisningen kan bidra till att stärka barnens språkutveckling i svenska. För att försöka få syn på effekten av transspråkandet användes fokusord.

Uppnådde vi vårt syfte? Utifrån resultatdelen är det svårt att dra några slutsatser då vi inte tillräckligt tydligt kan visa på att barnen hade en progression i sin inläring gällande fokusorden. Barnen blev mer aktiva i det verbala språket framför allt när undervisningen var på både svenska och barnens förstaspråk vilket i sig ger en bättre grund för att utveckla alla sina språk. Precis som Sandell Ring (2021) tar upp att det är avgörande för barnens utveckling av både svenskan och sitt förstaspråk för kommunikation och lärande är att de exponeras för en välutvecklad svenska och ett välutvecklat förstaspråk även i förskolan, eftersom detta är centralt för både kommunikation och lärande. Detta visar på att det är viktigt att vi som lärare försöker lära oss barnens förstaspråk gällande de fokusord vi använder i undervisningen så att barnen får de bästa möjligheterna att utveckla sina språk.

Hade utfallet varit något annat om vi valt att utföra studien med äldre barn på förskolan? Troligtvis, men vi ville utföra det med de yngre barnen för att börja få en förståelse av vilken betydelse det har att arbeta transspråkande med barnen redan från att de börjar på förskolan vid ett års ålder. Det finns inte heller mycket forskning gjort på de yngsta barnen gällande transspråkande precis som Novosel (2024) lyfter i sin forskningsrapport. Vi ville göra detta mitt i verksamheten med de barn som går just där, det vill säga inte tillrättalagt i ett labb med vissa utvalda barn. Vi tror att om vi gör det i verkligheten så kan vi få syn på vad som fungerar på golvet och varje dag oavsett barnens förutsättningar för dagen.

Upptäckte vi några små tendenser som ändå kan räknas som ett resultat i den riktning vi tänkte oss? Vi hade sett framför oss en tydlig progression i barnens lärande av de utvalda fokusorden men så blev det inte om man tittar till resultatet. Det vi tänker skulle ha gjort skillnad är om projektet pågick under en längre period. Hade vi haft längre tid till själva utförandet så tror vi att det givit ett tydligare

resultat, det vill säga vi hade sett en tydligare progression i barnens språkutveckling gällande fokusorden. Björk-Willén red. (2018) tar upp vikten av att förutom att ge barnen rikligt med stöd så behöver de mycket tid att tänka och försöka förstå. Detta stödjer våra tankar kring att tiden har en stor betydelse.

Vårt fokus låg på barns jämlika möjligheter till lärande, barns lika villkor till deltagande oavsett ålder eller språkliga kunskaper. Vi såg att barnen fick syn på sitt förstaspråk. Barnen fick lekompetens och möjlighet till att samarbeta med varandra under olika undervisningsupplägg. Barnen fick möjlighet att stärka tilliten till sin egen förmåga och sin syn på sig själv i kommunikation med andra barn. Det verkade som att barnen tyckte projektet var roligt.

Fortsatta studier

Utifrån det vi kommit fram till i denna studie, eller rättare sagt det vi inte riktigt kommit fram till utan bara sett små spår av, skulle vi vilja utföra en undersökning under en längre period för att verkligen få syn på om transspråkande är ett vinnande koncept i förskolan. Om det då visar sig att det ger det resultat vi eftersöker skulle vi vilja låta andra förskolor prova samma sak för att se om de får samma resultat och på så sätt skapa beprövad erfarenhet. Förutom en längre period skulle vi vilja ha med flera barn på samma förskola och då helst i flera grupper. Vi skulle också vilja expandera åldersspannet på undersökningen till att inkludera alla åldrar på förskolan, för att få ett ännu säkrare resultat. Eller varför inte följa samma barn över flera år och sedan ha en kontrollgrupp med barn som inte får transspråkande undervisning på samma utstuderade vis?

För att få ett säkrare resultat så behöver man filma och/eller spela in ljud och på så sätt få med allt. Detta kräver dock längre förberedelsetid innan man kan starta själva studien då man behöver göra en etikprövning för att säkerställa att man skyddar varje enskild individ.

Referenser

- Björk-Willén, P. (2018). *Svenska som andraspråk i förskolan (Första utgåvan)*. Natur & Kultur, Stockholm.
- Björk-Willén, P. (2024). *Svenska som andraspråk i praktiken (Första utgåvan)*. Natur & Kultur, Stockholm.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärare*. Studentlitteratur AB, Lund.
- Denscombe, M. (2017). *Forskningshandboken-För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (Upplaga 4:6). Studentlitteratur AB, Lund.
- Eriksson-Bergström, G och Yourston, H. (2017). *Barnen i fokus i det systematiska kvalitetsarbetet*. Studentlitteratur AB, Lund.
- García, O., Li, W., & Nilsson, C. (2018). *Translanguaging: flerspråkighet som resurs i lärandet (Första utgåvan)*. Natur & kultur, Stockholm.
- Kjellberg, A., & Sörqvist, P. (2020). *Experimentell metodik för beteendevetare* (Tredje upplagan). Studentlitteratur AB, Lund.
- Kuhl, P. K. (2004). *Early language acquisition: cracking the speech code*. Nature Reviews Neuroscience, 5(11), 831-843.
- Kultti, A. (2023). *Flerspråkiga barns villkor i förskolan: lärande av och på ett andra språk* (2. uppl.). Liber AB, Stockholm.
- Muller, G. (2024) *Guldlock och de tre björnarna*. Karneval förlag. Stockholm.
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Norstedts Juridik, Stockholm.
- Novosel, Y. (2024). *Transspråkandets villkor i en supermångfaldig förskola: En konstruktivistisk grundad teori*. Stockholms Universitet.
- Paulsrud, B., Rosén, J., Straszer, B., & Wedin, Å. (2018). *Transspråkande i svenska utbildningssammanhang (Upplaga 1)*. Studentlitteratur AB, Lund.
- Sandell Ring, A. (2021). *Mångfaldens förskola: Flerspråkighet, omsorg och undervisning*. Studentlitteratur AB, Lund.

Bilagor

Bilaga 1

Observationsprotokoll del 1

Datum: _____

Aktivitet: _____

Barn: _____

	Barn BLÅ	Barn GRÅ	Barn ORANGE	Barn GRÖN	Barn SVART
Säger ordet					
<i>Svenska</i>					
Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					
<i>L1 för</i>					
Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					
Kroppsspråk					
<i>Peka</i>					
Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					
<i>Tar tag i föremålet</i>					
Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					
<i>Går och hämtar föremålet</i>					
Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					
<i>Visa med kroppen</i>					

Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					
<i>Titta på föremålet</i>					
Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					
<i>Rita/måla</i>					
Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					
<i>Dansa</i>					
Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					
<i>Sjunga</i>					
Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					
<i>Leka/ dramatisera</i>					
Bord					
Stol					
Skål					
Varm					
Täcke					

Barnen säger	Barnen gör

--	--

Bilaga 2

Observationsprotokoll del 2

Datum: _____

Aktivitet: _____

Barn: _____

	Barn BLÅ	Barn GRÅ	Barn ORANGE	Barn GRÖN	Barn SVART
Säger ordet					
<i>Svenska</i>					
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					
Hoppa					
<i>L1 för</i>					
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					
Hoppa					
Kroppsspråk					
<i>Peka</i>					
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					
Hoppa					
<i>Tar tag i föremålet</i>					
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					
Hoppa					
<i>Går och hämtar föremålet</i>	Blå	Grå	Orange	Grön	Svart
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					
Hoppa					
<i>Visa med kroppen</i>					
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					

Hoppa					
<i>Titta på föremålet</i>					
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					
Hoppa					
<i>Rita/måla</i>					
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					
Hoppa					
<i>Dansa</i>					
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					
Hoppa					
<i>Sjunga</i>					
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					
Hoppa					
<i>Leka/dramatisera</i>	Blå	Grå	Orange	Grön	Svart
Gå in					
Under					
Tofflor					
Säng					
Hoppa					

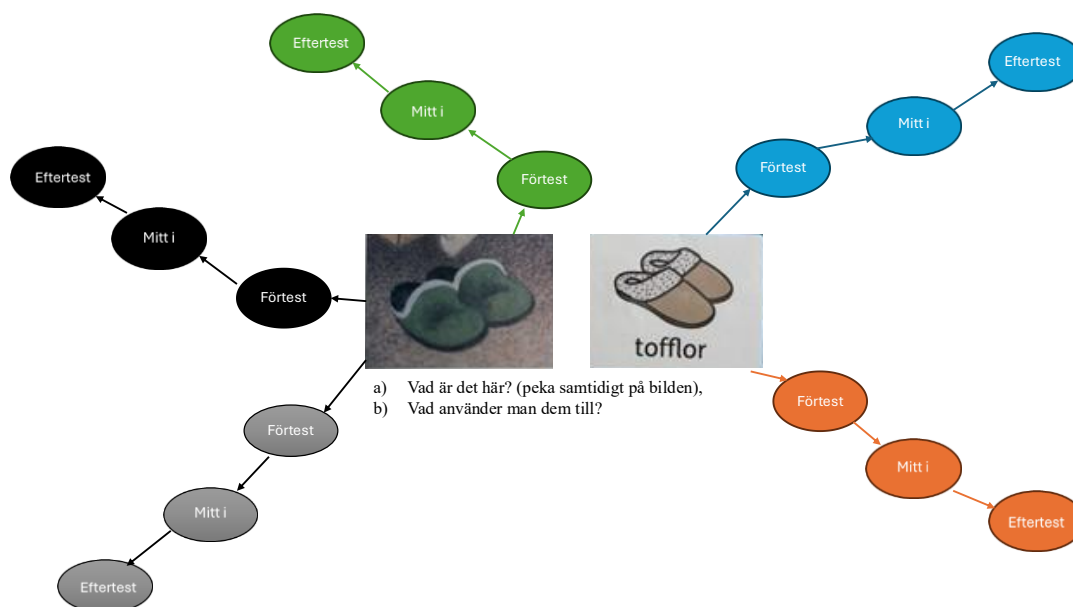
Barnen säger	Barnen gör

--	--

Bilaga 3

Tankekarta

Ett exempel på hur tankekartorna såg ut. Vi hade en tankekarta för varje ord.

Bilaga 4

Samtyckesblankett för att delta i projektet

Information till vårdnadshavare

Under läsåret 2024/2025 kommer Gabriella Smeds Hagman och Ann Sofie Stjerna bedriva ett utvecklingsprojekt inom förskolan i Utbildningsförvaltningen i Uppsala kommuns regi. Vi vill fråga om ditt barn får delta i detta projekt genom att vi under ordinarie undervisning observerar ditt barns språkutveckling.

Information om projektet

Projektets syfte är att studera vilken skillnad som undervisningen gör för barnets språkutveckling i svenska språket gällande utvalda fokusord, om vi använder bara det svenska språket eller om vi använder både modersmålet och det svenska språket. Vi vill genom detta projekt undersöka vilken undervisningsmetod som är mest gynnsam för det yngsta barnens språkutveckling.

Genomförande: Vi kommer att observera barnen i sin ordinarie undervisning som kommer att genomföras av deras förskollärare Gabriella. I den undervisningen kommer Gabriella att använda två olika upplägg: Ett där hon använder bara svenska för fokusorden och ett annat där hon använder barnens modersmål och svenska för fokusorden.

För att vi ska kunna se om undervisningen ger någon effekt så kommer observationer genomföras före, under och efter undervisningen.

Vad händer med observationsmaterialet?

Det material som vi samlar in via observationer kommer att användas för att se om vår undervisning har givit någon positiv effekt på barnets språkutveckling i svenska.

Det material som vi använder i vår skriftliga rapport kommer att behandlas konfidentiellt, på ett sådant sätt att identiteten på forskningspersonen inte kommer att avslöjas för obehöriga.

Hur får jag information om resultatet av studien?

Rapporten kommer att publiceras på Uppsala kommuns hemsida.

Deltagandet är frivilligt

Deltagandet är frivilligt och man kan när som helst avbryta sitt barns deltagande och man behöver inte uppge varför. Vid avbrytande av deltagande kontakta Gabriella Smeds Hagman (018-727 61 40) eller Ann Sofie Stjerna (018-726 22 95)

Samtycke till att delta i studien

Jag/vi har fått skriftlig information om studien. Jag/vi får behålla den skriftliga informationen.

☐

Jag/vi samtycker till att mitt/vårt barn deltar i studien som beskrivs

i informationen.

☐

Jag/vi samtycker **INTE** till att mitt/vårt barn deltar i studien som beskrivs i informationen.

Barnets namn

Ort och Datum

Vårdnadshavarnas underskrift och namnförtydligande

Bilaga 5

Fokusorden på arabiska och tigrinja

Arabiska

	Skriftspråket	Hur det uttalas
Gå in		

Under		
Tofflor		
Säng		
Hoppa		

Tigrinja

	Skriftspråket	Hur det uttalas
Gå in		
Under		
Tofflor		
Säng		
Hoppa		